

*общекультурной компетентности; уровни сформированности
общекультурной компетентности будущих учителей гуманитарных
специальностей.*

SUMMARY

Shumilova I. Criteria, indicators and levels of formation of common cultural competence of future teachers of humanitarian specialties.

In the article the analysis of criteria, indicators and levels of formation of general cultural competence of future teachers of humanitarian specialties is carried out. As a result of generalization and synthesis of scientific and pedagogical information criteria, indicators and levels of formation of general cultural competence of future teachers of humanitarian specialties of vocational training are presented.

In the article the criteria and indicators of general cultural competence of future teachers of humanitarian specialties based on its structural components are defined and characterized. Namely: personal and motivational, cognitive and procedural and reflexive.

General cultural competence isn't created independently and demands purposeful actions for its formation, namely the expedient, systematized accumulation in its content of positive quantitative and high-quality changes which allow carrying out effectively to future teachers of humanitarian specialties common cultural activity. A reference point in its formation owes baht understanding of its quintessence, understanding of its essential signs and features, indicators and criteria, the major manifestations which are shown in ability of the future teacher-humanist to pedagogical growth in the sphere of general cultural competence.

General cultural competence is awareness on system (set) of knowledge, abilities, skills which define ability of future teachers of humanitarian specialties to general cultural activity.

General cultural competence is personal professional education which at full compliance meets all requirements of professional and pedagogical activity that allows students to acquire successfully knowledge, to form abilities and skills.

General cultural activity is the difficult multidimensional process and result of vocational training of future teachers of humanitarian specialties directed at formation of the general culture, development of spiritual, civil, social, pedagogical, administrative (organizational), legal, ethical, ecological culture of the personality, culture of the interpersonal relations, formations of scientific outlook.

Key words: *general cultural competency, general cultural competence, general cultural activities, GCC formation criteria, indicators of forming general cultural competence, levels of general cultural competence of future teachers of humanities.*

УДК 378.147:811

С. В. Яблоков

Маріупольський державний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті схарактеризовано організацію роботи з формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов засобами інноваційних технологій, яку побудовано за допомогою алгоритму, що складався з п'яти взаємозв'язаних етапів: мотиваційного, базового, формувального, творчого, контрольного-оцінного. Запропонований алгоритм допоможе викладачам розв'язувати різні види педагогічних задач, забезпечує засвоєння тими, хто навчається, певних (у нашому випадку, передусім, загальнокультурних) знань і вмінь,

а також дозволяє самостійно обирати рішення, оскільки за умови цілеспрямованого й систематичного застосування сукупності інноваційних технологій можна сформувавши високий (творчий) рівень загальнокультурної компетентності в майбутніх учителів іноземних мов.

Ключові слова: загальнокультурна компетентність, інноваційні технології, майбутні вчителі іноземних мов, формальне, неформальне й інформальне навчання, алгоритм.

Постановка проблеми. Досвід педагогічної діяльності останніх років свідчить, що особливу значущість проблема формування загальнокультурної компетентності набуває у відношенні вчителів іноземних мов як провідників загальнолюдських цінностей в освітній процес.

Необхідність реалізації процесу формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов зумовлено процесами глобалізації й інтеріоризації професійної діяльності в педагогічній царині та спрямовано на розвиток їх готовності до педагогічного й міжкультурного спілкування в навчально-виховному та іншомовному середовищах.

Уважаємо, що це можна втілити за умови інтеграції формального, неформального й інформального навчання в цілісну систему безперервної іншомовної та загальнокультурної підготовки, у якій студент займає активну позицію та реалізує себе як суб'єкт міжкультурної, міжособистісної та комунікативної діяльності.

Аналіз актуальних досліджень. Теоретичні основи проблеми формування загальнокультурної компетентності майбутнього вчителя (зрозуміло, що без використання цього терміну) розглядалися ще в працях класиків педагогічної науки: А. Дистерверга, Дж. Дьюї, А. Макаренка, В. Сухомлинського, К. Ушинського та ін. Ця проблема активно розробляється й сучасними науковцями, серед них: Н. Євтушенко, Т. Єжова, С. Зубчевська, В. Калінін, О. Коваленко, О. Лебедев, О. Петров, Ю. Рибасова, В. Сафонова, С. Троянська, А. Тряпціна та ін.

Отже, актуальність даного дослідження зумовлено соціальною значущістю проблеми формування загальнокультурної компетентності як однієї з умов залучення майбутніх учителів іноземних мов до цінностей культури країн виучуваної мови, що сприяє розвитку духовно-морального світу, розширенню культурного досвіду та кругозору, загальнокультурного світогляду студентів, а також важливістю впровадження культурологічного підходу в педагогічній вищій школі.

Мета статті – схарактеризувати організацію роботи з формування загальнокультурної компетентності в майбутніх учителів іноземних мов засобами інноваційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Вивчення й аналіз наукової педагогічної літератури [3; 5; 6] дозволяють визначити *методологічні засади* організації спеціальної цілеспрямованої роботи з формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов.

1. Системний підхід, у контексті якого всі складові формального, неформального й інформального іншомовного навчання можна організувати в єдину педагогічну систему, що оптимально діє та динамічно розвивається.

2. Особистісно-діяльнісний підхід, згідно з яким у процесі навчання відбувається не тільки засвоєння знань, але й розвиток пізнавальних, творчих і професійно-педагогічних здібностей особистості, створення умов для розвитку гармонійної, морально досконалої, соціально активної людини за допомогою активізації внутрішніх ресурсів, професійно компетентної особистості, яка постійно самовдосконалюється й саморозвивається.

3. Комунікативно-компетентнісний підхід, який дозволяє в якості теоретичної основи формулювання цілей освітніх систем за кінцеву, бажану, мету визначити структуру загальнокультурної компетентності майбутнього вчителя іноземних мов на когнітивному, ціннісно-орієнтаційному та комунікативно-діяльнісному рівнях.

4. Проблемно-проектний підхід, який дозволяє організувати процес іншомовної та загальнокультурної підготовки, у якому студенти здійснюють самостійний цілеспрямований, продуктивний пошук, переробку й актуалізацію знань під час виконання загальнокультурних, лінгвістичних, комунікативних і професійно спрямованих проблемно-проектних завдань різного ступеня складності.

5. Інноваційний підхід, у межах якого активно та цілеспрямовано застосовуються різноманітні сучасні інноваційні технології, що дозволяють змінити рольову позицію студентів: той, кого навчають, → той, хто самонавчається, → той, хто навчає; а також організувати процес формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов таким чином, щоб послідовно реалізувати певні освітні етапи: від подання – до знань, від знань – до вмінь і навичок, далі – до сукупності загальнокультурних компетенцій, результат – сформована компетентність.

6. Культурологічний підхід, який забезпечує побудову процесу формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов як «діалог культур», у якому студент із самого початку займає активну позицію та розкривається як суб'єкт міжкультурної, міжмовної та міжособистісної комунікації.

Важливим аспектом формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов, на нашу думку, є правильна організація цього процесу.

У науковій педагогічній літературі [2] визначено та схарактеризовано базові форми навчальної діяльності, серед яких найбільш значущими є такі:

1) формальне навчання: навчальна діяльність академічного типу з провідною роллю традиційних форм навчання у вищій школі: інформаційна лекція, семінар, практикум, консультація; навчально-професійна діяльність

(різновиди педагогічної практики студентів: пасивна педагогічна практика, літня педагогічна практика в оздоровчих таборах, виробнича педагогічна практика студентів у загальноосвітній школі та у ВНЗ);

2) неформальне навчання: навчальна діяльність академічного типу з елементами дослідницької діяльності (бінарні лекції, проблемні лекції, лекції-конференції, лекції-консультації, семінарське заняття, побудоване за результатами попередньої дослідницької роботи студентів, інтегровані, міжпредметні семінари тощо); імітаційно-професійна діяльність (сюжетно-рольові, імітаційні та ділові ігри, тренінги та тренінгові вправи тощо);

3) інформальне навчання: навчальна діяльність дослідницького типу (реферування джерел з елементами дослідницької діяльності, здійснення курсового дослідження, робота над кваліфікаційним чи магістерським дослідженням); самостійна робота студентів (індивідуальна, групова, колективна під опосередкованим керівництвом викладача, повністю самостійна тощо).

Наприклад, лекція як форма проведення заняття використовується і при формальному, і при неформальному навчанні. Лекція (вступна, описово-аналітична, узагальнююча; інформаційна, орієнтовна, пояснювальна, переконувальна, стимулювальна, виховна й розвивальна тощо [1; 7]) – це систематичний, послідовний виклад викладачем (лектором) навчального матеріалу; логічним центром лекції є певне теоретичне узагальнення, що стосується сфери наукового пізнання.

Принципам інноваційного навчання відповідає проблемна лекція, де нові знання вводяться через постановку / або розв'язання проблемного завдання протягом заняття. Сам процес пізнання й засвоєння нового матеріалу студентами наближається до дослідницької діяльності; зміст поставленої проблеми розкривається шляхом організації пошуку її розв'язання або підбиття підсумків і аналізу традиційної та новітньої точок зору щодо неї [4; 7]. У процесі формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів проблемна лекція має винятковий потенціал: надзвичайно важливо, щоб студенти зрозуміли множинність підходів до розв'язання певної культурологічної проблеми, діалектичний зв'язок між окремими культурними фактами, культурно-історичними подіями, політичними й економічними явищами тощо.

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології уможливають проведення лекції-візуалізації, лекції-конференції, дистанційної лекції, а також різноманітних за формами проведення практичних, семінарських і лабораторних занять (семінар-доповідь, семінар-диспут, семінар-конференція, тренінгові лабораторні роботи, практичне заняття – круглий стіл, практичне заняття – презентація, обговорення творчих робіт і рефератів, коментоване читання, розгорнута бесіда тощо).

Формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов неможливе без інформального навчання – самоосвіти,

підґрунтям якої є самостійна робота студентів.

Специфічним аспектом самостійної роботи для дисциплін з іноземної мови є самостійне вираження своїх роздумів і почуттів у мовленні, самостійне використання при цьому засобів виучуваної мови. Найвищого ступеня мовної самостійності студенти досягають у творах, есе, усних розповідях, доповідях і повідомленнях тощо; читанні, аналізі й інтерпретуванні художніх текстів, їх перекладі; редагуванні творів і статей; рецензуванні, створенні відгуків, анотацій; виконанні різноманітних лінгвістичних і комунікативних вправ; під час складання алгоритмів, схем, таблиць, створення портфоліо, мовного портфелю тощо.

Наприклад, у нашій дослідно-експериментальній роботі для домашнього читання й аналізу пропонувалися твори видатних англійських й американських письменників, а саме: Р. Кіплінга, Герберта Уеллса, О. Хакслі, Б. Шоу, К. Менсфілда, Дж. Джойса, В. С. Моема, А. Крісті, М. Спарка, а також «Живи з блискавкою» Мітчелл Вілсон, «Казки п'яти міст» Арнольда Беннета, «Зал Свободи» Рінга Ларднера, «Сноб» Морлі Каллахан, «Театр» В. С. Моема, «Весело у них було» А. Азімова, «Вчителю, з любов'ю» Е. Р. Брейтуейта, «Троє в човні» Джерома К. Джерома, «Великий Гетсбі», Скотта Фіцджеральда, «Яблуна» Дж. Голсуорсі, «Щаслива людина» В. С. Моема та ін.

Майбутнім учителям іноземних мов пропонувалися завдання: визначити тему й ідею художнього твору; проаналізувати назву твору та її функції, сюжет і конфлікт твору, його композицію; визначити особливості фонетичних, графічних, лексичних, морфологічних, синтаксичних стилістичних засобів і прийомів; схарактеризувати головних героїв твору, образ автора тощо. Таким чином, робота з художніми текстами дозволяла студентам оволодівати необхідними філологічними й загальнокультурними знаннями й уміннями, розвивати іншомовні та перекладацькі знання й уміння, удосконалювати почуття мови, розширювати загальнокультурний і читацький кругозір тощо.

Індивідуально-дослідним завданням із практики усного та писемного мовлення було підготувати дослідження за темами (які відрізнялись у різних семестрах за проблематикою та напрямом, формулюванням подання), наприклад: «Сучасні засоби комунікації», яке має бути захищено в формі «доповіді на конференції»; «Види сучасних мистецтв: театр, кіно» (дискусія); «Європейський Союз», «Цікаві факти з історії розвитку ЗМІ», «Переслідування журналістів», «Вплив природних катаклізмів на людство» (круглий стіл) та інші; написати есе за темою «Якби я був / була міністром охорони здоров'я України...» тощо.

Безперечно, інноваційні технології (тренінги, метод проектів, комп'ютерні та телекомунікаційні технології, медіа-технології, метод синектики, метод інверсії, метод морфологічної скриньки, складання

матриці ідей (порівняльні характеристики праць різних авторів, ідей, висловлених у статтях, як правило, укладаються у вигляді таблиці), завдання щодо підготовки ділових і рольових ігор, презентацій, проектів тощо) урізноманітнюють самостійну роботу, дозволяють всебічно розвивати особистість студента.

Упевнені, що правильній організації роботи з формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов (розробка робочих навчальних програм із фахових дисциплін, навчально-методичних комплексів, дидактичних матеріалів до занять, планування навчальної роботи тощо) сприятиме застосування розробленого нами алгоритму, який складається із п'яти взаємозв'язаних етапів: *мотиваційного, базового, формувального, творчого, контрольо-оцінного*.

Завдання *мотиваційного етапу* – сформувати позитивну мотивацію й потребу в набутті студентами загальнокультурної компетентності, загальнокультурних знань, ціннісного ставлення до здійснення професійного спілкування, установок на професійне становлення, усвідомлення відповідальності за майбутнє своєї країни та всього світу. У нашій дослідно-експериментальній роботі мотиваційний етап алгоритму було спрямовано на формування позитивної мотивації та потреби в набутті студентами загальнокультурної компетентності, загальнокультурних знань, ціннісного ставлення до здійснення професійного спілкування, установок на професійне становлення, усвідомлення відповідальності за майбутнє своєї країни та всього світу. На цьому етапі за допомогою особистісно зорієнтованих технологій (технологій співробітництва, методів розвивального та проблемного навчання, методу мозкового штурму, методу синектики, методу інверсії) у майбутніх учителів іноземних мов розширювався культурний світогляд, розвивалися розуміння системи універсальних культурних цінностей, загальнолюдських і національних цінностей, розуміння мови як засобу комунікації членів певної національної лінгвокультурної спільноти як основи лінгвокультурної парадигми.

Завдання *базового етапу* – розвивати в майбутніх учителів іноземних мов базові вміння міжкультурного, міжособистісного та професійного спілкування, навчати нормам і правилам міжкультурної та професійної комунікації. На цьому етапі формувалися вміння здійснювати пошук, аналізувати й інтерпретувати значущу загальнокультурну та професійну інформацію із різних джерел; уміння застосовувати стилі спілкування з урахуванням комунікативних установок і ситуацій спілкування; вміння здійснювати спілкування в культуро-орієнтованих ситуаціях; розвивалися загальна культура, культура мови та мовлення, культура іншомовного мовлення, культура професійного спілкування майбутніх учителів. Головний акцент робився на застосуванні навчальних посібників, підручників, довідкової літератури, словників; на реферуванні й

анотуванні інформації, організації комунікативних завдань репродуктивного типу. Але активно використовувалися й такі інноваційні технології, як: модульна технологія навчання, технологія поетапного формування розумових дій, структурно-логічні, діалогові та тренінгові технології, комп'ютерні й телекомунікаційні технології, проектне навчання, навчання як дослідження, метод мозкового штурму.

Завдання *формувального етапу* – розвивати культуру поведінки, уміння взаємодіяти з людьми різних поглядів, вірувань, національностей; формувати вторинну мовну особистість, яка може реалізувати себе в межах «діалогу культур», переборювати міжкультурні та мовні бар'єри, а також на розвиток умінь розв'язувати культурологічні й комунікативні завдання в типових ситуаціях професійного іншомовного спілкування, умінь установлювати та підтримувати професійні контакти. На цьому етапі студенти навчалися використовувати загальнокультурну та культуро-орієнтовану професійну інформацію для здійснення спільної діяльності, міжкультурної комунікації; застосовували набуті вміння розв'язувати конкретну навчальну проблему при вирішенні завдань репродуктивно-продуктивного та продуктивного характеру, у дискусіях, дебатах, рольових і ділових іграх. Доцільним на цьому етапі було використання таких інноваційних технологій, як: проблемне навчання, метакогнітивні дискусії, логічні тренінги, кооперативне навчання, діалогові й ігрові технології, технології педагогічних майстерень і колективної розумової діяльності.

Завдання *творчого етапу* – розвивати вміння використовувати надбані загальнокультурні знання, вміння та навички відповідно до ситуацій спілкування у процесі комунікації та в педагогічній діяльності, потребу в самоосвіті, саморозвитку, самовдосконаленні. На цьому етапі застосовувалися творчі завдання: групові дискусії, ділові та рольові ігри, бесіди, моделювання й інсценування різноманітних ситуацій, проведення круглих столів, усних і письмових презентацій. Ми керувалися тим, що студенти – майбутні вчителі іноземних мов – повинні бути включеними у спілкування, поставленими в ситуації, які потребують реалізації вмінь і закріплення навичок здійснювати міжкультурне й міжособистісне спілкування, взаємодіяти з оточуючими людьми (колегами, учнями, їх батьками), підтримувати контакти з ними. Так, студенти виконували завдання: складіть питання для обговорення в дискусії, темою якої буде один із запропонованих афоризмів (на вибір):

Knowledge, too, is itself a power (Francis Bacon, England, 1561–1626).

To be conscious that you are ignorant is a great step to knowledge (Benjamin Disraeli, England, 1804–1881).

Knowledge is of two kinds. We know a subject ourselves, or we know where we can find information upon it (Samuel Johnson, England, 1709–1784).

Training is everything. Cauliflower is nothing but cabbage with a college

education (Mark Twain, USA, 1835–1910).

Ефективною інноваційною технологією є метод проектів. Майбутні вчителі іноземних мов виконували такий проект, як *створення збірки (антології) сучасного англомовного оповідання (новели)*.

Схарактеризуємо особливості проведення такої роботи.

Мета проекту – скласти антологію творів сучасної англомовної літератури та підготувати її видання.

Крок 1. Підготовчий етап.

1) анкетування (складання питань анкети, розробка її макету, опитування однокурсників, викладачів, друзів із метою вияву їх уявлень про сучасну англомовну літературу, її авторів, наявних читацьких смаків). 2) складання списку рекомендованих для читання оповідань, його обговорення з метою подальшого включення відібраних студентами текстів до антології. 3) читання й анонсування творів для антології. На цьому етапі ключовою стає роль викладача, який у різних формах знайомить студентів із сучасними авторами (читання уголос, обговорення творів, анування оповідань, огляд творчості автора, переклад тощо). Робота відбувається індивідуально і в групах, які формуються студентами-читачами; студенти можуть самі відбирати вид діяльності, близький та цікавий їм. У процесі роботи викладач консулює студентів, допомагаючи в підготовці індивідуальних і групових завдань. 4) складання студентами питань і завдань для спільного обговорення творів (круглий стіл, дискусія, дебати, творча лабораторія, рольова гра тощо). 5) аргументований відбір оповідань. Формування «Змісту» збірки.

Крок 2. Основний етап складання збірки.

1) вибір і обговорення назви збірки, оформлення обкладинки. Створення макету книжки. 2) складання бібліографічного опису збірки. 3) малювання ілюстрацій, підбір фотографій. 4) підготовка стислих бібліографічних довідок про письменників. 5) написання анотації та передмови до збірки. 6) написання власних текстів у жанрі рецензії, відгуку, передмови, анотації тощо. 7) складання системи питань і завдань до текстів (за вибором студентів). 8) переклад одного з оповідань рідною мовою.

Крок 3. Презентація збірки. Конференція.

1) розробка макету запрошення на презентацію збірки (для студентів, викладачів і всіх бажаючих). 2) створення презентації у форматі Power Point: представлення автора, твору або збірки (за вибором студента). 3) рефлексія.

До списку текстів, запропонованих викладачем і студентами, можна включати 10–15 творів сучасних письменників. Твори студенти читають удома. Їм пропонується після читання й обговорення відібрати 7–10 текстів зі списку для антології. Викладач разом зі студентами коментує й аналізує 2–3 оповідання, пропонує власну інтерпретацію тексту як зразок і шлях

роботи.

На творчому етапі ми запропонували написати реферати (скласти портфоліо), присвячені видатним художникам:

1. S. Botticelli's style of art. 2. The art of Rembrandt van Rijn. 3. French school of painting of XVIII – XIX centuries. 4. Famous art museums and galleries. 5. Spanish school of painting. 6. Masters of seascape. 7. Life and art of Titian. 8. Russian portraits of XVIII – XIX centuries. 9. My favorite painter. 10. What is impressionism? 11. Famous German painters. 12. Art of landscape.

Отже, продуктивні та творчі завдання мають велику практичну значущість у розвитку міжкультурного й міжособистісного спілкування, особливо в процесі формування вмінь і навичок майбутньої педагогічної взаємодії, а також дозволяють отриману інформацію обговорювати та використовувати в ситуаціях міжкультурної та міжособистісної комунікації.

Завдання *контрольно-оцінного етапу* – перевірити рівень сформованості загальнокультурної компетентності. На цьому етапі за допомогою комп'ютерних і телекомунікаційних технологій відбувалися перевірка рівня сформованості загальнокультурної компетентності й осмислення результатів проведеної роботи, визначалися шляхи подальшого просування у процесі формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Розроблений нами алгоритм відповідає вимогам, що висуваються до алгоритмів загалом: він є визначеним (конструктивним), тобто однозначно вказує на приписані дії (операції); він є результативним, оскільки передбачає, що при виконанні певної кількості операцій буде отримано необхідний результат; він є масовим, тобто алгоритм можна застосовувати для розв'язання цілого класу завдань.

Таким чином, запропонований нами алгоритм допоможе викладачам розв'язувати різні види педагогічних задач, забезпечує засвоєння тими, хто навчається, певних (у нашому випадку, передусім, загальнокультурних) знань, умінь і сформувані їх із заданою мірою узагальнення, міцності тощо, а також дозволяє самостійно обирати рішення.

На всіх етапах реалізації алгоритму в навчально-виховному процесі на заняттях упроваджувалися різноманітні інноваційні технології (ігрові технології, діалогові технології, метод проектів, комп'ютерні й телекомунікаційні технології, медіа-технології, метод синектики, метод інверсії, метод морфологічної скриньки, дискусійна піраміда, диспут, робота в парах або мікрогрупах тощо), які відповідали цілям кожного конкретного заняття та завданням певного етапу.

Наш власний досвід показує, що при традиційних формах іншомовного навчання та формування загальнокультурної компетентності переважає репродуктивний (низький) рівень сформованості цього

особистісного ресурсу: студенти частіше за все можуть лише ідентифікувати культурну інформацію на раціональному рівні, не сприймаючи її на емоційному й особистісному рівнях.

Таким чином, неформальне (участь у мовних програмах, олімпіадах, конкурсах, вікторинах, виступи на наукових студентських конференціях) й інформальне (підготовка до участі в олімпіадах, конкурсах, конференціях, написання рефератів, доповідей, есе, творчих робіт, підготовка повідомлень, портфолію, ведення мовного портфелю) навчання майбутніх учителів іноземних мов розглядається нами як самостійний фактор формування загальнокультурної компетентності за умови його систематизації та продуктивної інтеграції з формалізованою навчальною діяльністю (лекції, практичні заняття, семінари; орієнтовані на формування досліджуваної компетентності дидактичні матеріали, які використовуються при реалізації цих форм).

У ситуаціях змодельованого на занятті спілкування в межах традиційної програми елементи загальнокультурних знань мають місце в навчальних і автентичних матеріалах, але дуже часто сприймаються студентами як дещо абстрактне, узагальнене знання. До того ж моделі поведінки носіїв культури країни виучуваної мови, їх традиції, звичаї, реалії не систематизуються, оскільки зразком носія мови й культури для студентів є викладач, для кого іноземна мова не є рідною. Не змінює ситуацію несистематичне застосування рольових ігор і занять із використанням відеофільмів. Наш власний педагогічний досвід свідчить: студенти продовжують використовувати моделі поведінки та спілкування, властиві рідній культурі, у той час, коли іншомовні залишаються «книжковим знанням».

На краще може змінити ситуацію систематичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій, які сприяють формуванню загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов на рівні особистісного сприйняття. Студенти не тільки розширюють свій культурний і науковий кругозір, але й усвідомлюють життєву необхідність оволодіння іноземною мовою як засобом комунікації в сучасному полікультурному світі.

Тому вважаємо, що за умови цілеспрямованого й систематичного застосування сукупності інноваційних технологій (особистісно зорієнтованих, інформаційно-комунікаційних, діалогових та ігрових, проблемного навчання тощо) можна сформуванню високий (творчий) рівень загальнокультурної компетентності у майбутніх учителів іноземних мов.

Сучасні інноваційні технології дозволяють комплексно розвивати культурний світогляд майбутніх учителів, їх розуміння системи універсальних культурних цінностей, загальнолюдських і національних цінностей, розуміти мову як засіб комунікації членів певної національної лінгвокультурної спільноти, як основу лінгвокультурної парадигми; уміння використовувати надбані загальнокультурні знання, уміння й навички відповідно до ситуацій спілкування у процесі комунікації та в педагогічній діяльності; уміння

оцінювати твори мистецтва, стійку потребу в самоосвіті, саморозвиткові, самовдосконаленні; формують вторинну мовну особистість, яка може реалізувати себе в межах «діалогу культур», переборювати міжкультурні та мовні бар'єри. Тобто сприяють формуванню загальнокультурної компетентності на раціональному, емоційному й особистісному рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : [підручник] / Анатолій Миколайович Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 235 с.
2. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход : [метод. пособие] / Андрей Александрович Вербицкий. – М. : Высшая школа, 1991. – 207 с.
3. Євтушенко Н. В. Історичні задачі як засіб формування і розвитку загальнокультурної компетенції : [навчально-довідковий посібник] / Н. В. Євтушенко, О. І. Коваленко. – Чернігів : ЧОІППО імені К. Д. Ушинського, 2011. – 56 с.
4. Реан А. А. Психология и педагогика / А. А. Реан, Н. В. Бордовская, С. И. Розум / [под общей ред. проф. А. А. Реана]. – СПб. : Питер, 2002. – 432 с.
5. Сафонова В. В. Социокультурный подход к обучению иностранным языкам / Виктория Викторовна Сафонова. – М. : Высш. шк. : Амскорт Интернэшнл, 1991. – 305 с.
6. Троянская С. Л. Общекультурная компетентность: опыт определения и структурирования / С. Л. Троянская // Культурно-историческая психология. – 2008. – №2. – С. 19–23.
7. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : [навч. посіб.] / Михайло Миколайович Фіцула. – К. : Академвидав, 2010. – 456 с.

РЕЗЮМЕ

Яблоков С. В. Организация работы по формированию общекультурной компетентности будущих учителей иностранных языков способами инновационных технологий.

В статье охарактеризована организация работы по формированию общекультурной компетентности будущих учителей иностранных языков средствами инновационных технологий, построенная с помощью алгоритма, состоящего из пяти взаимосвязанных этапов: мотивационного, базового, формирующего, творческого, контрольно-оценочного. Предложенный алгоритм поможет преподавателям решать разные виды педагогических задач, обеспечивает усвоение темы, кто учится, определенных (в нашем случае, прежде всего, общекультурных) знаний и умений, а также позволяет самостоятельно принимать решения, поскольку при условии целенаправленного и систематического использования инновационных технологий можно сформировать высокий (творческий) уровень общекультурной компетентности у будущих учителей иностранных языков.

Ключевые слова: общекультурная компетентность; инновационные технологии; будущие учителя иностранных языков; формальное, неформальное и информальное обучение; алгоритм.

SUMMARY

Yablokov S. Organization of work for formation of common cultural competence of future teachers of foreign languages by means of innovative technologies.

The article describes the organization of the work in the sphere of formation of common cultural competence of future teachers of foreign languages by means of innovative technologies. The system of this work suggests the usage of the algorithm, which consists of five interrelated stages: motivating, basic, formative, creative, control and evaluation. The suggested

algorithm can help teachers to solve different types of educational tasks. It also ensures the assimilation of those who study identified (in this case, first of all, common cultural) knowledge and skills; it also allows students to make decisions independently because with the help of purposeful and systematic use of innovative technologies it is possible to form a high (creative) level of common cultural competence of future teachers of foreign languages.

At all stages of the algorithm implementation in the educational process in the classroom there have been introduced various innovative technologies (gaming technology, interactive technologies, project method, computer and telecommunication technologies, media technology, method of synectics, method of inversion, the method of the morphological box, pyramid discussion, debate, pair or group work and so on), which corresponded to the specific objectives of each lesson and tasks of the certain stage.

It is emphasized that modern innovative technologies allow to develop comprehensively the cultural horizons of future teachers, their understanding of the system of universal cultural values, universal human and national values, to understand the language as a means of communication by members of a particular national linguo-cultural community, as the basis of linguo-cultural paradigm; ability to use acquired cultural knowledge and skills in accordance with situations of communication in communication and pedagogical activity; the ability to assess works of art, a strong demand for self-education, self-development, self-improvement; forming secondary language personality, which can realize him/herself in the framework of the "dialogue of cultures", overcome cultural and language barriers. All these contribute to the formation of general cultural competence at the rational, emotional and personal levels.

Key words: *common cultural competence, innovative technologies, future teachers of foreign languages, formal, non-formal and informal learning, algorithm.*

УДК 387.01: 7.075.3

Н. С. Яремака

Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

АКМЕОЛОГІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ БАЗ ПРАКТИК У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ІНДУСТРІЇ ДОЗВІЛЛЯ

У статті розглянуто особливості практичної професійної підготовки студентів-культурологів як майбутніх менеджерів індустрії дозвілля, висвітлено досвід організації навчальних та виробничих практик в закладх культури, проаналізовано акмеологічне середовище баз практик, необхідне для розвитку особистості майбутнього менеджера індустрії дозвілля. Визначено, що створення акмеологічного середовища є ефективною умовою професійного зростання студентів та сприяє формуванню готовності їх до самовдосконалення.

Ключові слова: *акмеологічний підхід, акмеологічне середовище, «акме», бази практик, менеджер індустрії дозвілля.*

Постановка проблеми. Сучасний розвиток суспільства інтенсивно впливає на професійну підготовку майбутнього фахівця та неперервно висуває нові вимоги до його професіоналізму, тому нині основною ідеєю професійної освіти майбутніх менеджерів індустрії дозвілля є створення умов для розкриття й розвитку внутрішнього потенціалу майбутнього фахівця галузі культури, формування його позитивної «Я»-концепції в процесі опанування основ професійної діяльності з позицій акмеологічного підходу,